

Eesti-Rootsi Ühingu Teataja

Estnisk-Svenska Föreningens Nyheter

Juuni 1994 - Juni 1994
Nr 3

Jaaniõhtul Riguldis

Elmar Nymanile 1989. aastal

Lennart-Hans Jürgenson

Üle armsa Rannarootsi
suveõhtu algus,
leegitsevas jaanitules
uue homse algus.

Sajandite pikas rivis
astub aastaaegu,
ülemerekülaline,
mida mõtled praegu?

Kodu maha jätma pidid,
sõda saatis teele,
aeg, see muremaiguline
tuleb jälle meelde...

Rahulikus koduvallas
voolas süütu veri,
päästjaks teise kodu kallas,
avitajaks meri.

Aastaid nagu versteposte
lennul mööda läinud,
noorest mehest hallpea saanud,
palju ilmas näinud.

Täna õhtul meenub jälle
pühas kodumullas
minevik kui unenägu
mälestuste kullas...

Üle armsa Rannarootsi
suveõhtu algus,
leegitsevas jaanitules
uue homse algus.

(Midsommarafton i Rigulda av Lennart-Hans Jürgenson)

100 aastat Rootsi Lipu Päeva ülemaalisest tähistamisest Rootsis Svenska flaggans dag

6. juuni pühitsemine ülemaalse tähtpäevana on Rootsis küllaltki hiline komme, saades tänava vaid 100 aasta vanuseks. Tänapäeval kutsutakse seda päeva tavaliselt Rootsi Lipu Päevaks, kuid vanemale põlvkonnale oli see lihtsalt Gustavipäev.

Peale riigi rajamist 1772 aastal tõstis Gustav III oma nime sellega esile, et paigutas selle kalendrisse päevale, millal ta valiti kuningaks. Järgneva sajandi jooksul leidis see päev ka laialdast tähistamist, kuna Gustav oli sellal küllaltki tavaline mehenimi. Tänapäevase rolli sai 6. juuni aga alles 19. sajandi lõpus.

Mõte seada sisse rahvuspäev, mis vastaks Norra 17. maile ja Taani 5. juunile, aktualiseerus patriootilisel 1890ndal aastal, kuid tollal ei jõutud üksmeelele, millal seda tähistada. Paljud soovitasid selleks valida Kesksuvepäeva (Midsommardagen), mis oli kah seotud rahva ajaloolise mäluga ja mis oli ka seni olnud sõjaväerügementides tähtis pidupäev. Kuid seoses sellega, et sõjaväelased jätsid oma harjutusnõmmed ning asusid garnisonilinnakeste vastvalminud kasarmutesse, kaotas kesksuvepäeva traditsioon oma tähtsuse toena rahvus-päevale. Muud rahvuslikud tähtpäevad nagu 6. ja 30. november langesid ebasobivale aastaajale.

Nagu Mats Rehnberg on tõestanud, oli tegelik ajend selleks, et 6. juuni rahvuspäevaks sai - vihmasadu.

Artur Hazelius, kes 1891 aastal oli avanud oma vabaõhumuuseumi Skansenil, kavandas kaks aastat hiljem suurt kevadpidu muuseumi toetuseks. Sellest

töötas tulla suurejooneline sündmus, kuid just siis, kui pidu oli algamas, hakkas vihma sadama. Et päästa olukorda, otsustas Hazelius üritust pikendada ja kuulutas välja "Kevadpeo viimase päeva ja samaaegselt suure rahvapeo meie ajaloolise tähtpäeva tähistamiseks homme teisipäeval 6. juunil (Gustavipäeval)". Rahvapidu Skansenil oli väga edukas ja järgmisel, 1894 aastal, tähistati seda juba paljudes paikades üle maa, sealhulgas rahvaulikoolides.

Lipp oli algusest peale kindel sümbol, mille ümber koguneti rahvuspäeva pühitsedes. Juba 6. juunil 1894 oli Skanseni peole toodud tuhandeid koolilapsi lippudega käes. See sai võimalikuks tänu asjasthuvitatud pealinna daamidele, kes vabatahtlikult õmblusabi osutasid. Tollel ajal nimelt ei olnud lipud veel nii tavalised kui praegu. Näiteks Stockholmi lossile heisati lipp alles 1873. aastal ja see kutsus esile teatud kriitikat, kuna lipp oli seni olnud vaid laevatähis. Uuring Põhjamaade Muuseumis (Nordiska Museet) on näidanud, et esimesena alustasid riigilippude heiskamist kõrgemas kihti kuuluvad isikud erinevais paigus üle maa. Neile järgnesid kirikumõisad, koolid ja raudteejaamad. Kuid kui selle uuringu autori hr. N.A.Bringeusi vanaisa 1894 a. oma vallas esimesena heiskas koolihoonele Rootsi lipu, oli see päev hoopis 6. november. 1890ndail aastail oli samas hoones lipuvarraste valmistamine mõnda aega märkimisväärseks käsitöök. Kellel aga oli ette näidata vähemalt 12 m kõrge ise püsti seisev lipuvarras, see võis omada õnne saada tasuta lipp firmalt Ålén & Holm. Kõrvalt tulnud majandusliku toetuse abil andsid nad näit. 1916. aastal välja mitte vähem kui 8000 lippu. Siis - maailmasõja ajal - oli lipp saanud erilise tähenduse rahvusliku vabadus- sümbolina. Samal aastal asutati suurärimehe Nils Ljunggreni

algatusel Rootsi Lipu Päeva Juhatus (Besturelse för svenska flaggans dag). 1966-ks aastaks oli see välja jaganud umbes 40 000 lippu. Hiljem on lippude väljajagamine toimunud koostöös läänivalitsustega, kes on sisse seadnud kohalike pidustuste korraldamise erikomiteed.

Rootsi Lipu Päeva paikkondliku tähistamise levikut pole uuritud. Kuid on usutav, et eelkäijateks olid residentslinnad ja sealt levis komme edasi muudesse linnadesse, hilisemal aastail isegi maaasulatesse.

Rootsi Lipu Päeva tähistatakse tavaliselt koostöös mitmesuguste mittepoliitiliste ühenduste ja organisatsioonide vahel, nagu skaudid, võimlemis- ja spordiseltsid, lottaja kodukaitseorganisatsioonid, perenaiste ja kodupaigaihingud. Orkestriga eesotsas marsivad need erinevad korporatsioonid kogunemiskohta - sageli spordiväljakule - kus toimub lippude väljajagamine. Programmi raamib muusika või koorilaul, peetakse kõnesid, võimlemisetendusi, mõnikord ka lühikene palvus.

Rootsi lipu päev erineb kõigist teistest kalendripühadest selle poolest, et ta on esile kasvanud propaganda ja keskjuhtimise abil. Ta on enamikel juhtudel ainus "kommunaalne" kalendripüha ja ta kannab "ökumeenilist" pitserit. Ka lipurongi kogunevad eeskätt sellised korporatsioonid, kellel on ühtne vorm, ja seetõttu erineb see demonstratsioonidest. Et Rootsi Lipu Päev kõigele vaatamata ei ole saanud tõeliseks rahvapeoks, tuleb ilmselt sellest, et rootsi rahval pole see päev seotud isiklike mälestuste ja tunnetega, nagu sõjast haaratud rahvastel. Enamasti pole selle päeva tähistamisel ka traditsioonide jõudu. Sündmus on üldiselt "programmeeritud" ja puudub spontaanne alge. Et 6. juuni sai 1985 aastal Rootsi rahvuspäeva staatuse,

selles tuleb näha pigem soovi sisse lülitada rahvusvahelisse tähtpäevade ahelasse. Vajadus Rootsi rahvuspäeva järele peaks olema tugevam välismaa rootslaste seas. (*Nils- Arvid Bringeus, Årets festseder, LT förlag, Stockholm, 1988, lk.195-198 järgi*)

Nordisk språk- och kulturkurs på Ålands Folkhögskola

Kursus toimus 14.-25. juunil 1993.a. Ålandi e. Ahvenamaa Rahvaülikoolis suvekursusena pärast kooli põhitoo lõppu. See oli teatud määral jätkuks 1993 kevadel meie ühingu ja Åbo Akademi poolt Tallinnas korraldatud rootsi keele kursusele. Seal osalenud inimestest pääses Ålandi kursusele testi alusel seitse, sh. ka mina. Nendest 7-st on 6 ühingu liikmed. Ülejäänud 7 inimest olid pärit Saaremaalt (3), Hiiumaalt (2) ja Tartust (2).

Kursuse korraldajaks oli Nordens institut på Åland koostöös Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi (Turu Ülikooli juures olev jätkuhariduskeskusega), Ålandi rahvaülikooliga, Nordiska språksekretariatet (Põhjamaade keeltesekretäriaadiga) Oslos, Nordiska språk- och informationscentret (Põhjamaade keele- ja informatsioonikeskusega) Helsingis, Taani Haridusministeeriumi rahvusvahelise kontoriga, Svenska Institutet-ga ja Põhjamaade Ministrite Nõukogu infobürooga Tallinnas.

Ålandi rahvaülikool asub ca 22 km pealinnast Marienhamnist põhja pool Finströmi kommuunis, looduslikult kenas kohas keset metsi ja järvi.

Kõik kursusest osavõtu kulud, kaasa arvatud sõidukulud, kaeti täielikult korraldajate poolt. Suut tänu neile kõigile.

Meie elamistingimused olid lausa suurepärased, kooli värskelt remonditud internaadis omaette tubades. 4 korda päevas saime väga rikkalikult süüa, nii et kõik nautisime maksimaalselt söögiaegu.

Kursuste programmiks oli 60 õppetundi, sealhulgas 30 tundi rootsi keelt ning 30 tundi teiste põhjamaade keele- ja kultuuriõpetust. Meie kursuse tegelikuks korraldajaks ja juhiks kohapeal oli Ålandi Põhjamaade Instituudi direktor (chef) **SÖREN HVENEKILDE**, kes rääkis meile taani, norra, islandi, grööni ja saami kultuurist ning pisut keeltest.

Meie põhiõpetajaks, rootsi keele õpetajaks oli väliseestlane **IMBI SOOMAN**, kes elab muidu Stockholmis, kuid viimased 13 aastat on töötanud Viini Ülikoolis rootsi ja eesti keele lektorina. Ta oli väga range õpetajana, kuid tugev ja huvitav isiksus, kes suutis selle kahe nädala jooksul oma meetoditega meie rootsi keele oskust üsna tõhusalt parandada. Ka söögisaalis oli lauavestluses rootsi keele kasutamine kohustuslik. Lisaks meie kontaktid kooli töötajatega ja kohalike elanikega.

Lisaks kohustuslikule õppetegevusele klassiruumis oli meile korraldatud pea iga päev ka õhtune programm, mis seisnes kõigi eri põhjamaade kultuuri tutvustamises väga meeldival ja vahetul viisil. Meile esinesid lauljad ja pillimängijad, esitades vastava maa ja rahva muusikat. Samuti õppisime ka ise rahvalikke laule ja ringmänge. Lisaks pakuti õhtuti tee ja kohvi juurde mõnda rahvalikku toitu.

Nädalavahetusel oli meil ühel päeval väljasõit Marienhamni ja teisel päeval ringsõit Ålandil, tutvusime saarestiku vaatamisväärsustega. Ålandil on palju 12.-13. sajandist pärinevaid hästi säilinud kirikuid ning oma vabaõhumuuseum Jan-

Karlsgården, samuti on saarestiku loodus omapärane ja kaunis.

Kursused lõppesid jaanilaupäeva, Midsommaraftoni tähistamisega, mis rootsipäraselt toimus laupäeval. Oli väga huvitav näha ja osaleda kõigis ettevalmistustes - pärgade ja krantside punumine, masti kaunistamine ja püstiajamine. Hiljem sõitsime vabaõhumuuseumis ja teises vanas mõisas toimunud rahvapidudele.

Nii kujunes meie kursuse programm väga tihedaks ja sisukaks, saime lisaks keeleõppele põgusa ülevaate kõigi põhjamaade ajaloost, kultuurist ning loodusest (eriti huvitavad olid Gröönimaa ja Fääri saared). Samuti oli tore näha Ålandi, selle omapärase saarestiku loodust ja elu-olu ning tutvuda selle ajaloolise ja ühiskondliku arenguga.

Ene Harikas

Radio Estlands utlandsprogram på svenska

Estlands Radio startade sina svenska sändningarna 1959. Redaktionen har under onda och goda tider försökt att ge en så pass sann information som möjligt från Estland. I mitten på 80-talet började en utveckling som idag har lett fram till en full frihet vad gäller innehållet i våra program. Våra lyssnare säger att de från oss får den snabbaste och mest pålitliga informationen om och från Estland.

Vi sänder kl 22.00 svensk tid samt på söndag fm kl 10.00. Våra frekvenser är kortväg 5925 kHz samt lokalt över Estland på FM 103,5 MHz.

Redaktionen

Svenska kommuners vänorter i Estland

Förteckning 1994

Kommun i Sverige	Kommun/ort/stad i Estland	Anmärkning
Alingsås	Leisi	
Berg	Sangaste och Tölliste	regelbunden kontakt, men ej vänort
Borgholm/Mörbylånga	Ösel	
Dals-Ed	Jõgeva landskommun	
Eda	Kose	
Ekerö	Otepää	
Enköping	Jõgeva distrikt	
Eslöv	Viljandi	regelbunden kontakt, men ej vänort
Gagnef	Suure-Jaani, Länsdel	
Gotland	Ösel	
Grums	Sindi	
Habo	Otepää	
Hallsberg	Valga	
Haninge	Haapsalu	
Heby	Kilingi-Nõmme	
Hedemora	Viljandi län	
Helsingborg	Pärnu	
Huddinge	Tallinn, södra distrikt	
Hylte	Lihula	
Håbo	Järvamaa	
Härnösand	Viljandi	
Härryda	Võru	
Jönköping	Vest-Virumaa län	
Karlstad	Jõgeva	
Kristinehamn	Elva	
Kungsör	Häädemeeste	
	Järvakandi	kyrkliga kontakter
Kävlinge	Alatskivi	
Landskrona	Võru	
Leksand	Nuia	
Ludvika	Viljandi län	
Malmö	Tallinn	
Mora	Kadrina	
Mörbylånga	Dagö, Ösel	
Nacka	Keila	
Nora	Kõo	

Norrtälje	Dagö, Kärdda	
Orsa	Võhma	
Oskarshamn	Pärnu	
Partille	Tallinn, västra distriktet	
Sala	Vändra	
Sigtuna	Rakvere	
Skellefteå	Tallinn	
Skövde	Kuressaare	
Sollefteå	Põltsamaa	
Sollentuna	Saue	
Strängnäs	Saku	
Strömstad	Nissi	
Surahammar	Tarvastu	
Svenljunga	Tamsalu	musikskolutbyte
Säffle	Amtla	
Södertälje	Pärnu	
Timrå	Tõrva	
Trosa	Tapa	
Täby	Viimsi	
Uppsala	Tartu	
Vara	Märjamaa	
Varberg	Tartumaa	
Vaxholm	Dagö	
Vetlanda	Keila	regelbunden kontakt, men ej vänort
Vingåker	Pühalepa på Dagö	
Vårgårda	Põlva	
Värnamo	Rapla	
Åmål	Türi	
Åre	Valga län	
Årjäng	Vastseliina	
Åtvidaberg	Nuckö	
Älvkarleby	Valga län	
Örnsköldsvik	Otepää	
Österåker	Kohila	
Östhammar	Valgamaa	

(Enligt Svenska Kommunförbund)

Eesti-Rootsi Ühingu Teataja

Toimetanud: A.Kruusing.

Postiaadress: EE-0001 Tallinn, Tolli 3. Telefon 372-6313214